

TAHTACILARIN DOĞUM İLE İLGİLİ İNANÇ ve UYGULAMALARINA FENOMENOLOJİK BİR YAKLAŞIM

Dr. Ali SELÇUK*

Özet: *Bu çalışma, Mersin yöresinde yaşayan Tahtacılar arasında, bir alan araştırması olarak yapılmıştır. Alan araştırması safhasında, katılma, gözlem ve mülakat yöntemleri uygulanmıştır. Ağaçeri Türkmenlerinin torunları olan Tahtacılar, endogami ve monogaminin hâkim olduğu, kapalı toplum özelliği taşıyan bir topluluktur. Tahtacı ailesi, geniş aile özelliği taşımakta olup, ataerkil bir yapıya sahiptir.*

Tahtacılar, Anadolu Alevileri içerisinde yer alan, kendilerine özgü gelenek ve inançlara sahip, bir topluluktur. Tahtacılar, günümüz Anadolu Aleviliğinin, inanç ve uygulamalarını canlı tutmaları bakımından en önemli temsilcisi kabul edilebilir. Bu çalışmamızda, Mersin Tahtacılarının doğum ile ilgili inanç ve uygulamalarını araştırdık.

Anahtar kelimeler: Tahtacılar, Mersin Tahtacıları, Doğum.

A Phenomenological Approach to the Beliefs and Practices Relating to Birth among the Tahtacis

Summary: *This is a fieldwork made among Tahtacis who live in the region of Mersin. During this fieldwork, in order to collect data observation, interview, random and participation methods were used. Tahtacis are the grandchildren of the Ağaçeri Turkmans. They live isolated mountainous areas and engage in woodcutting; and keep endogamy and monogamy marriage system, therefore they are so closed society. The Tahtacı family, having the characteristic of a extended family, has a patriarchal structure.*

The Tahtacis, who are one part of the Anatolian Alevis, are a society with their own typical traditions and beliefs. The Tahtacis are accepted to be the most important representative of the Anatolian Alevis, for they keep alive the belief and practices of today's Anatolian Alevis. In

---

* Öğretmen, aliselcuk33@hotmail.com

this article, we will examine beliefs and practices pertaining to Birth among the Tahtacıs in Mersin District.

Keywords: Tahtacıs, the Tahtacıs of Mersin Region, Birth.

Ağaçeri Türkmenlerinin torunları olan Tahtacılar, geleneksel mesleklerinden dolayı bu isim ile anılmaya devam etmektedirler. Anadolu'da kültürler arası etkileşimin yoğun olduğu 13. yüzyılda (Güngör, 1986: 159, 161) Ağaçeri Türkmenlerinin de Anadolu coğrafyasında bulduklarını o dönemin tarihi kaynaklarından öğrenmekteyiz (İbn Bibi, 1996: 12). Tahtacı kavramına ilk defa 16. yüzyıla ait resmi kayıtlarda rastlanılmaktadır (Sümer, 1962: 528). 18. yüzyıla kadar yarı göçebe bir hayat tarzı süren Tahtacılar, aynı yüzyılda Osmanlı Devleti tarafından iskâna tabi tutulmuşlar, günümüzde ise tamamen yerleşik hayata geçmişlerdir (Selçuk, 2003: 11-13).

Tahtacılar, Anadolu Alevileri içerisinde yer alan, kendilerine özgü gelenek ve inançlara sahip, kapalı bir topluluktur. Tahtacılar, günümüz Anadolu Aleviliğinin, inanç ve uygulamalarını canlı tutmaları bakımından en önemli temsilcisi kabul edilebilir. Bu araştırmamızda, Tahtacıların doğum ile ilgili inanç ve uygulamaları üzerinde duracağız. Araştırmamız, alan çalışmasının bir parçası olup, Mersin yöresiyle sınırlıdır. Bu araştırmada fenomenolojik yöntem uygulanmıştır. Araştırma sahamızda tespit ettiğimiz bilgi ve bulgular, fenomenolojik metot ile incelemeye tâbi tutulmuştur. Fenomenlerin tasvirinden sonra, tespit edilen hususlar diğer topluluklardaki benzer inanış ve uygulamalarla karşılaştırılarak onların analizi yapılmıştır. Burada fenomenin özünü anlamak için paranteze alma ve sezgisel teknikler de uygulanmıştır (Fenomenolojik metot için bkz. Ünal, 1999: 80-97).

Geçiş dönemlerinden birincisini oluşturan doğum ile ilgili sembolere Tahtacılarda düğün töreni esnasında da rastlamak mümkündür. Tahtacılar evlilik merasiminde doğurganlığı arttırma simgesi olarak gelin arabasının önüne oyuncak bebek koymaktadır. Gelin, damat evine geldiğinde, damadın akrabaları tarafından onun kucağına iki-üç yaşında bir çocuk verilmekte, gelin de bu çocuğu kısa bir süre kucağında tutmaktadır. Aynı zamanda yeni evli çiftin yatağına oyuncak bebek bırakılmakta, o yatağa ilk önce küçük bir çocuk oturtulmaktadır. Bütün bu uygulamalar sonunda, gelinin doğurgan olacağına inanılmaktadır. Evlilik kurumundaki öncelikli amaç, çocuk sahibi olmaktır. Kadın çocuk sahibi olmak istemesine rağmen, çocuk doğuramıyorsa, kadının çocuk sahibi olmasını sağladığına inanılan uygulamalara başvurulmaktadır. Bu uygulamaları şu şekilde tasnif ve tasvir edebiliriz.

1. Çocuğu Olmayan Kadınların Başvurdukları Uygulamalar

Günümüzde özellikle şehir merkezinde yaşayan Tahtacılar, istemelerine rağmen çocukları olmuyorsa öncelikle tıbbî tedavi yoluna başvurmaktadır. Anadolu'nun pek çok yerinde görüldüğü gibi, Tahtacılar arasında da kısırlığın kadına özgü bir hastalık olduğuna inanılmaktadır. Bu sebeple de Tahtacılarda söz konusu tıbbî tedaviyi kadının görmesi gerekmektedir. Eğer tedavi olumlu sonuç vermezse, dinî nitelikli uygulamalara müracaat edilmesi gerektiğine inanılmaktadır. Tahtacılar arasında çocuğu olmayan kadınların başvurdukları dinî nitelikli uygulamaları şu şekilde ele almak mümkündür:

a. Muska ile İlgili Uygulamalar

Çocuğu olmayan kadınlar *hoca* adıyla bilinen, muska yazma ve büyü tekniklerinde uzman kişilerden birisine gider, muska yaptırır. Bu hocanın Tahtacı-Alevi olması şartı bulunmamaktadır. Hocaya yazdırdığı muskayı kadın, doğum yapıncaya kadar üzerinde taşır (Erdemli, Çukurova Mahallesi, Bozyazı, Bahçekoyağı-Tursun Mahallesi).

b. Ziyaret Yerleri ile İlgili Uygulamalar

Araştırma alanımızda çocuğu olmayan kadınların en çok başvurdukları uygulama, kutsal kabul ettikleri mekânlara adak adayıp, o yeri ziyaret etmeleridir. Çocuğu olmayan kadınlar "...Dedem! Bana bir çocuk verirsen sana bir kurbanım var" tarzında bir duayla ziyaret yerlerine adak adayıp, söz konusu yeri ziyaret etmeleri neticesinde, çocuk sahibi olacaklarına inanırlar. Tahtacılar Bulgar Bozoğlan Ziyaretine kurban adayıp, erkek çocuk sahibi olduklarında çocuğa Ali, kız çocuğu sahibi olduklarında ise Eşe Fatma adını koyar. Ayrıca çocuk sahibi olmak için Elmalı'daki Abdal Musa türbesine giden kadın, oradan bir taş almakta, her gün bu taş ile karnını ovalamakta ve hamile kaldığında, o taşı geri tekkeye götürmektedir. Bundan sonra doğan çocuğa erkek ise Musa, kız ise Sultan adı verilir (Kızılkaya, Çukurova Mahallesi, Erdemli, Tömük).

Çocuk sahibi olmak için Gülnar'ın Zeyne kasabasındaki Zeyne Dede Ziyaretine giden kadınlar ise beraberlerinde bir çocuk elbisesi ve yeşil bir örtü götürürler. Yeşil örtüyü ve çocuk elbisesini yatırın üzerine örterler. Ziyaret yerinde bir gece kalırlar. Kadın türbenin yanında bulunan delikli ağaçtan üç defa geçirilir. Geri dönerken üzerindeki elbiseyi çıkarıp türbeye bırakır, oradan yeni bir elbise alıp giyer. Bununla birlikte oradan bir çocuk elbisesi satın alır. Aynı zamanda kadın yatırın üstündeki yeşil örtüden bir parça keser, o kumaş parçasını da beraberinde eve getirir. Bundan sonra çocuk doğacağına inanılmaktadır. Çocuk doğduğunda ziyaret yerinden alınan elbise çocuğun kırkı çıkarıldığında giydirilir, yeşil kumaş parçası da çocuğun koluna bağlanır. Bu ziyaret uygulamasından

sonra doğan çocuğa, erkek olursa Zeynel, kız olursa Zeynep adı verilir (Tömük, Erdemli, Bozyazı, Kaşdışlen, Bahçekoyağı-Tursun Mahallesi).

Eshab-ı Kehf ziyaretine giden kısır kadınlar ise ziyaret yerinin duvarına küçük taşlar atmakta, bu taşlardan biri duvarda kaldığında çocuk sahibi olacaklarına, eğer taşlardan hiçbirisi duvarda kalmazsa çocuk sahibi olamayacaklarına inanmaktadırlar (Erdemli, Çukurova Mahallesi, Tömük, Çağlayan Mahallesi, Belenoluk Mahallesi).

Ziyaret yerlerindeki başka bir uygulama ise salıncak ile ilgilidir. Çocuk sahibi olmak isteyen kadın, ziyaret yerinde salıncak yapar, içine bebek elbisesi giydirdiği taşı koyarak sallar. Ziyaret yerinden ayrılırken bu salıncak o şekilde kalır (Kuzucubelen, Tömük, Erdemli, Kaşdışlen).

Tahtacılar arasında ortak inanış, kutsal mekânlar ziyaret edildiğinde çocuk sahibi olunacağı yönündedir. Çocuk doğduktan sonra çocuğa yatırı aracılığı ile sahip olunduğuna inanıldığı için hangi ziyaret yerine gidilmişse, oraya gidip kurban kesmek gerekir (Erdemli, Bozyazı, Kaşdışlen, Köprübaşı, Yeşilyurt, Kuzucubelen, Kızılkaya, Çamalan).

c. Kurt Postundan Geçirme

Araştırma sahamızda tespit ettiğimiz uygulamalardan birisi de kısır kadınların kurt postundan geçirilmesidir. Kısır kadınlar, kurutulmuş kurt postunun ağzından geçirilir. Bunun için kurdun ağız çevresi kesilip kurutulur, uygulama öncesinde o deri ıslatılır, deri genişleyince de kısır kadın üç defa kurtağızından geçirilir. Bu uygulamadan sonra çocuk sahibi olacağına inanılır (Tömük, Erdemli).

d. Diğer Uygulamalar

Tahtacılar arasında kısır kadının çocuk sahibi olabilmek için gerçekleştirdiği uygulamalardan bir tanesi de kısır kadının, kocasının şalvarından geçirilmesidir. Şalvarın (yöresel pantolon) bacak arası sökülür, kadın üç defa şalvarın içinden geçirilir. Bu uygulamadan sonra kadının çocuk sahibi olacağına inanılmaktadır (Köprübaşı, Kayabaşı). Ayrıca çocuk kırklama töreninden sonra, çocuğu ilk önce kucaklayan kadının hamile kalacağına inanılır. Bunun için o törende, çocuğu olmayan ve çocuk sahibi olmak isteyen kadın varsa, çocuğu ilk önce o kucaklar (Bozyazı).

2. Doğum Sonrası

a. Doğum Esnasında Yapılan Uygulamalar

Tahtacılarda doğumu, köylerde geleneksel doğum tekniklerinde uzman kabul edilen *ebe* adını verdikleri, kadınlar yaptırmaktadır. Şehir merkezlerinde doğum için sağlık kuruluşlarına gidenlerin yanı sıra, ebele-

rin fonksiyonu hâlâ devam etmektedir. Doğumu yaptıracak kadın, doğum esnasında doğumu kolaylaştırmak için *El benim elim değil, Eşe Fatma ananın eli* diyerek doğum yapacak kadının karnını eliyle ovar. Bu uygulama ile doğumun kolay olacağına inanılır (Erdemli, Çukurova Mahallesi, Kaşdişlen).

b. Plasenta ile İlgili İnanış ve Uygulamalar

Tahtacılar plasentaya eş derler ve onun çocuğun eşi olduğuna inanırlar. Onlar plasentaya yapılan saygısızlığı çocuğa yapılmış saygısızlık olarak addederler. Bu sebeple çocuğun eşini insanların ayak basmayacağı bir yere gömerler. Ayrıca zarı ile birlikte doğan çocukların hayatlarında şanslı olacaklarına, bu zarın saklanması gerektiğine, yabancı birisinin alması durumunda çocuğun şansının kaybolacağına inanılır (Kuzucubelen, Erdemli, Kaşdişlen, Çamalan, Çağlayan Mahallesi). Çocuk doğduktan sonra göbek bağı, çocuğun ailesine bağlı kalacağı, saygılı olacağı inancıyla saklanır (Erdemli, Kırtıl, Kızılkaya, Kuzucubelen, Çamalan).

c. Kütük Atma Uygulaması

Tahtacılar arasında erkek çocuğu, kız çocuğuna nazaran daha önemli görülmektedir. Kız çocuğu doğduğunda herhangi bir kutlama yapılmaz. Bunun yanında doğan çocuk erkek ise *kütük atma* adını verdikleri bir tören yaparlar: Bir ailenin erkek çocuğu dünyaya geldiğinde, gençler ormandan ardıç ağacı keser. Onlar bu ağacın gövdesinden yaklaşık bir metre uzunluğunda bir parçayı doğumun olduğu evin önüne getirir ve havaya silahla ateş ederek, kütüğü *ardıç gibi dallı, babası gibi döllü olsun* diyerek atarlar. Kütük atma törenini uygulayanların tamamı bekâr gençlerden oluşmaktadır. Çocuğun babası, bu töreni icra edenlere rakı ve koç hediye eder (Kuzucubelen, Kızılkaya).

d. Çocuğun Tuzlanması

Tahtacılar, çocuğun vücudunun kötü kokmaması için onu tuzlamaktadır. Çocuğun tuzlanması göbek bağı düştükten sonra yapılır. Bu iş, doğumu takip eden 8-10. güne rastlamaktadır. Bu tören için kadınlar davet edilir. Tuz ile şeker iyice dövülür ve karıştırılır. Çocuk yıkandıktan sonra, oradaki en yaşlı kadın çocuğun her tarafına hazırlanan karışımdan sürer. Çocuk bu şekilde bir bez ile sarılır, bir saat böylece bekletilir ve çocuğa tekrar banyo yaptırılır (Erdemli, Kırtıl, Kaşdişlen, Köprübaşı, Çağlayan Mahallesi).

3. Çocuğu Yaşamayan Kadınların Uygulamaları

Sürekli çocuğu doğup ölen ailelerin, doğduğunda yaşayan çocuklarıyla ilgili uygulamaları bulunmaktadır. Bu uygulamaları şu şekilde gruplandırmak mümkündür:

a. Kutsal Mekân ile İlgili Uygulamalar

Çocuğu dünyaya gelip, sürekli ölen kadınların ziyaret yerlerine gidip adakta bulunmaları gerektiğine inanılır. Eğer kutsal mekân ziyaretinden sonra, doğan çocuk ölmezse, çocukla beraber aynı ziyaret yerine gidilir, önceden adakta bulunulan kurban kesilir. Kurban eti orada yenilir, artan kısımları yatacın yanına gömülür. Bu uygulamayla o çocuğun ölmeyeceğine inanılır (Erdemli, Bozyazı, Kaşdişlen, Tömük, Çağlayan Mahallesi, Çamalan, Kuzucubelen, Bahçakoyağı-Tursun Mahallesi Çukurova Mahallesi).

b. Çocuğa Verilen İsimle ilgili Uygulamalar

Çocuğu yaşamayan aileler ilk doğan ve ölmeyen kız çocuklarına Durdu, Dursun; erkek çocuklarına da Durhasan, Durmuş, Durali, Duran vb. isimler verirler. Çocuğa bu isimlerin verilmesiyle, onun ölmeyeceğine inanılır. Ayrıca kutsal mekânları ziyaret sonucunda sahip olunan çocuklara, o ziyaret yeriyle ilgili isimler de verilir. Ziyaret yerleriyle ilgili olarak verilen en yaygın isimler; Zeynel, Zeynep, Musa, Sultan, Ali, Eşe Fatma'dır (Erdemli, Köprübaşı, Çamalan, Yeşilyurt, Savaş Mahallesi Tömük, Bozyazı, Bahçakoyağı, Tursun Mahallesi).

c. Ölüm Ruhunu Yanıltmakla ilgili Uygulamalar

Eğer devamlı ölen çocuklardan sonra dünyaya gelen çocuk erkek ise, bu çocuğun saçının yedi yıl kesilmemesi gerekir. Çocuğun saçını uzatmakla Azrail'in çocuğu kız zannedeceğine inanılır. Yedi yıl boyunca ailesi söz konusu çocuğun sadece beslenme ihtiyaçlarını karşılar, giyeceklerinin tamamını akrabaları, yakınları verir. Ayrıca her yıl çocuk için kurban kesilir. Yedinci yılın sonunda çocuk, doğmadan önce annesinin gittiği ziyaret yerine götürülür. O ziyaret yerinde kurban kesildikten sonra, çocuğun saçı kesilir. Kurban eti orada yenilir. Kurbanın artan parçaları ve çocuğun kesilen saçı oraya gömülür (Kaşdişlen, Kızılkaya, Tömük, Çukurova Mahallesi). Bunun yanı sıra çocuğu yaşamayan kadın, bir çocuğu dünyaya geldi ve o ölmediyse, başka bir kadınla birlikte mezarlığa gider, annesi çocuğu bir mezarın üzerine bırakır, *mekanın cennet olsun* diyerek çocuğun üzerine üç avuç toprak atar. Daha sonra arkasına bakmadan oradan uzaklaşır. Diğer kadın mezarın üzerinden bu çocuğu alır ve annesine verir. Böylece bu çocuğun önceki çocuklar gibi hemen ölmeyeceğine inanılır (Erdemli).

d. Kurt Postundan Geçirme

Devamlı çocuğu ölüp, sonradan çocuk sahibi olan aileler, çocuğun kırkını çıkarma işleminden sonra çocuğu üç defa kurt postunun ağzından geçirirler. Bu uygulamadan sonra çocuğun ölmeyeceğine inanılır (Tömük, Erdemli).

4. Doğum Sonrası Kötü Ruhlarla İlgili İnanışlar

a. Albastı İnanıcı ve Korunma Uygulamaları

Tahtacılar albastının varlığına inanır, fakat onun nasıl bir varlık olduğu hakkında tasavvurları bulunmamaktadır. Onlar albastıyı gören kişinin öleceğini ifade ederler. Albastının doğumla birlikte kırk gün loğusa kadın ve çocuğa zarar vereceğine inanılır (Erdemli, Tömük, Kaşdışlen, Kuzucubelen, Kızılkaya, Yeşilyurt, Çamalan).

Tahtacılar arasında albastının loğusa kadın ve çocuğa zarar vermemesi için bazı uygulamalara başvurdukları görülmektedir. Doğumdan sonra loğusa kadının yattığı odada kırk gün ışıklar yanık bırakılır (Çukurova Mahallesi, Kaşdışlen, Bozyazı, Kayabaşı, Kuzucubelen, Erdemli). Loğusa kadın ve çocuğa kırmızı bez bağlanır, çocuğun yatağının altına ayna, demir, ekmek parçası ve kırık oklava konulur (Kızılkaya, Kaşdışlen, Erdemli, Tömük, Kuzucubelen, Köprübaşı). Loğusa kadın başına kırmızı yazma (başlık) giyer, yastığının altına ayna bırakılır. Çocuğun üzeri devamlı kırmızı bir örtüyle örtülür. Aynı zamanda onların yatağına kırmızı bir bez parçası bağlanır, evin içine elek asılır. Kırk gün boyunca evden dışarıya ateş, un ve tuz verilmez, loğusa kadının ve çocuğun çamaşırları evin dışına serilmez (Çamalan, Çukurova Mahallesi, Kızılkaya, Kuzucubelen, Erdemli, Kırtıl, Belenoluk Mahallesi).

Loğusa kadının ve çocuğun bulunduğu eve kırk gün boyunca aileye yeni katılan gelinin girmesine izin verilmez. Eve gelin girdiğinde loğusa kadının ve çocuğun albastının şerrine uğrayacağına inanılır. Eğer gelin söz konusu eve gelmek zorundaysa başına kırmızı yazma (başlık) bağlanır. Doğumdan sonraki kırk gün içinde gelin o evde kalacaksa, kırmızı yazmayı hiç çıkarmaması gerekir (Erdemli, Kaşdışlen). Loğusa kadının evinin önünden, yakınından düğün alayı geçecekse yolun kenarındaki bir ağaca veya direğe kırmızı bir bez parçası, çocuğun ve loğusa kadının koluna da arılık (madenî para) bağlanır. Eğer düğün alayı, evin üst tarafındaki yoldan geçecekse loğusa kadın ve çocuğu o yolun üst tarafına çıkarılır (Belenoluk, Tömük). Bazı yerleşim birimlerinde ise loğusa kadın çocukla birlikte yolun karşısına geçer, düğün alayı görüldüğü zaman arkasına bakmadan evine girer (Kızılkaya). Bununla birlikte kırk gün boyunca eve çiğ et getirilmez (Kaşdışlen). Ayrıca çocuğun üzerine örtülen kırmızı örtü, loğusa kadının başına giydiği kırmızı yazma, onların kırkıdan sonra yıkanır ve bir daha kullanılmaz. Yıkanan kırmızı örtü ve

yazma aile dışından birine verilir, evde bulundurulmaz (Çamalan, Erdemli, Bozyazı, Kaşdişlen).

b. Kırk Basması İnanç ve Koruyucu Uygulamaları

Tahtacılar, doğum sonrası kırk gün içinde loğusa kadın ve çocuğun yakalandıkları hastalıkları *kırk basması* diye tanımlamaktadır. Bu durum *loğusa kadın ve çocuğun mezarının ağzı kırk gün açık kalır* cümlesi ile ifade edilmektedir. Loğusa kadın ve çocuğu kırk basmaması için çocuğu kırk gün evden çıkarmazlar. Loğusa kadın ve çocuk kırk gün boyunca düğüne ve ölü evine gitmezler. İki kırklı kadın, karşılaşmamaya özen gösterir. Eğer karşılaşılırsa dikiş iğnesi veya çocukların elbisesi değiştirilir (Kızılkaya, Belenoluk Mahallesi Çamalan, Çukurova Mahallesi, Kaşdişlen, Köprübaşı, Kaburgediği, Çağlayan Mahallesi). Bununla birlikte iki loğusa kadın karşılaştığında, çocukların değiştirilip emzirildiği de görülmektedir. Bu çocuklar artık süt kardeşi olmaktadır (Erdemli).

Cenaze loğusanın bulunduğu evin üst tarafındaki yoldan geçecekse, kadın çocukla beraber yolun daha yukarisına çıkarlar. Eğer cenaze evin alt tarafındaki yoldan geçecekse onların ayakta beklemesi gerekir (Çamalan). Bazı yerleşim birimlerinde ise cenaze evin yanından, yakınından geçecekse loğusa kadın çocukla birlikte, cenazenin geçeceği yolun karşısına geçer, cenazeyi gördüğü zaman arkasına bakmadan evine girer (Kızılkaya, Çukurova Mahallesi, Köprübaşı).

Loğusanın evinde birisi öldüğü zaman, loğusa kadın çocuğuyla birlikte bir akrabasının evine gider. Bu arada çocuğun koluna gümüş bir *arılık* bağlanması gerekir. Cenaze evden götürülürken kadının, cenazenin önünden geçip arkasına bakmadan evine girmesi gerekir (Belenoluk Mahallesi, Çukurova Mahallesi, Kızılkaya, Tömük). Bazı yerleşim birimlerinde ise, loğusa kadının evinde birisi ölürse, loğusa ve çocuğu bir akrabasının evine gider, ancak ölünün kırkinci gün yemeğinden sonra evine geri döner (Erdemli). Yöre halkı cenazeden dolayı yapılan uygulamalara sebep olarak, ölünün de kırklı olduğu inancını göstermektedirler. Dolayısıyla ölünün kırkı ile çocuğun kırkı karışacağına, çocuğun zarar göreceğine inanılır. Kırkı çıkmayan çocuğun saçı ve tırnakları kesinlikle kesilmez. Kırkı çıkmayan çocuğun yüzüne, menstruasyon halindeki ve cinsel ilişkiden sonra temizlenmemiş kadının bakması durumunda çocuğa o kadının şeytanının geçeceğine inanılır. Bundan dolayı çocuk hastalanmaktadır. Bu durumda söz konusu kirli kadının elbisesinden bir parça kesilip, onunla çocuğu korkutmak gerekmektedir (Erdemli, Köprübaşı). Ayrıca eve, değirmenden un çuvalı getirilmişse, kırkı çıkmayan çocuğun o çuvalın üzerine üç defa yatırılması gerekir (Belenoluk Mahallesi).

Yukarıda söz konusu edilen uygulamalar yerine getirilmediği takdirde çocuğun hastalanacağı ifade edilmektedir. Doğum sonrası kırk gün

içinde hastalanan çocuk için *kırk basmış* veya *aydaş olmuş* ifadeleri kullanılır. Bu durumda olan çocuklar için Tahtacılar arasında tedavi yöntemleri bulunmaktadır. Hastalanan çocuk dört yolun birleştiği noktaya götürülür, bir kazanın içine kırk tane taş koyulur. Çocuğun elbisesi çıkarılır ve üstünden *derdin hastalığın varsa bu yolun içinde kalsın* denilerek üç kova su dökülür. Diğer bir tedavi yöntemi de *Aydaş pişirme* adını verdikleri uygulamadır: Çocuk yine dört yolun birleştiği noktaya götürülür, çocuk elbiseleri çıkarılarak bir kazanın içine yatırılır. Orada bulunan herkes kazanın altına odun atar, en yaşlı kadın da yemek keçesiyle çocuğu sembolik olarak üç defa kazanın içinde döndürür. Daha sonra çocuk, kazanın içinden alınır. Bu her iki uygulamada da oradan çocuğun annesi arkasına bakmadan uzaklaşır. Aynı tören çok zayıf, bedensel gelişimini sağlayamamış çocuklar içinde yapılır (Kuzucubelen, Tömük, Erdemli).

Ayrıca kırkı karıştığına, aydaş olduğuna inanılan çocuklar yörede bulunan delikli taştan veya ağaç kökünden de geçirilir. Çocuk delikli taştan veya ağaç kökünden geçirildikten sonra elbisesinden bir parça yırtılıp oraya bağlanmakta, oraya *arılık* atılmaktadır. Delikli taş ve ağaç kökünden geçirme işlemi kırkı çıkmış fakat çok zayıf ve hasta çocuklar için de uygulanmaktadır. Aynı zamanda zayıf çocukların değirmenden geçirilen suyla banyo yaptırıldığı da söz konusudur. Bu uygulamadan sonra zayıf ve hasta çocukların iyileşeceğine inanılır (Kuzucubelen, Çamalan, Kırtıl, Belenoluk Mahallesi, Erdemli, Tömük).

5. Kırklama

Tahtacılar arasında, arınmak maksadıyla, doğumdan sonra kırkıncı gün çocuk ve annesinin *kırklanması*, *kırkının çıkarılması* geleneği mevcuttur. Çocuğun kırklanması törenine sadece kadınlar katılabilmektedir. Kırkıncı gün kullanılmamış yeni bir tabağa, kırk tane taş toplanır ve kullanılmamış bir kaşık ile kırk kaşık temiz su ölçülür. Tabağın içine su ve taşın yanı sıra yumurta kabuğu da bırakılır. Bu tabağın yanına bir ayna konur (Erdemli, Tömük, Çamalan, Kaşdışlen, Belenoluk Mahallesi, Boz yazı, Kırtıl). Çocuk, söz konusu törende *Musahipli* bir kadın varsa o kadın, yoksa oradaki en yaşlı kadın tarafından banyo yaptırılır. Daha sonra çocuğun üzerine kullanılmamış tülbent veya havlu tutulur, tabaktaki su, taş ve yumurta kabuğu dökülür. Çocuğa yeni elbise giydirilir. Bu törenden önce giydiği elbiseler artık çocuğa giydirilmez. Bununla birlikte su ölçmede kullanılan kaşık da, aile dışından bir çocuğa verilir, söz konusu kaşık evde durdurulmaz (Erdemli, Kaşdışlen, Çamalan, Kuzucubelen, Köprübaşı).

Çocuğa elbisesi giydirildikten sonra bir çarşaf veya battaniye getirilir, çocuk bu örtünün üzerinde üç defa yuvarlandırılır. Söz konusu işlem yapılırken *Peygamber'e salavat, salli alâ Muhammed, kutlu olsun diyenin*

akıbeti hayr olsun denilir (Çamalan, Erdemli, Kaşdişlen, Bozyazı, Köprübaşı, Kuzucubelen, Çukurova Mahallesi). Bazı yerleşim birimlerindeyse kırkı çıkarılan çocuk kalburun üzerine yatırılıp üç defa sallanır (Kırtıl). Bu işlemlerden sonra çocuğun kırkı çıkarılmış olur. Daha sonra loğusa anne de yıkanır. Annenin yıkanmasında çocuğa yapılan işlemler yapılmaz.

Tahtacılar da kırklama töreninde kurban kesme geleneği mevcuttur. Kurban edilecek hayvan, ailenin ekonomik durumuyla ilişkili olarak koç veya horozdur. Kesilen kurbanın etiyle yemek yapılır ve tören sonunda, törene katılanlar tarafından yenilir. Çocuğa hediye getirme geleneği vardır. Bu hediye genellikle para türündendir. Yemekten sonra herkes hediyesini sofraya bırakır. Hediye olarak toplanan parayı çocuğun ailesi sadece onun ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanırlar (Erdemli, Tömük, Kaşdişlen, Çukurova Mahallesi, Kızılkaya, Yeşilyurt).

6. Ad Koyma

Tahtacılar, doğumdan sonra iki-üç gün içinde çocuğun adını koymaktadır. Dedelerin toplumda etkin olduğu dönemlerde çocuğun adını onların koyduğu ifade edilmektedir. Günümüzde ise çocuğun adını büyük babası veya babası, onun kulağına üç defa verilmek istenen ismi söylemektedir. Tahtacılar da çocuğun kulağına ezan okuma veya kamet getirme uygulaması mevcut değildir. Genellikle çocuğa toplumda yaygın kullanılan isimler, büyükanne, büyük babanın isimleri verilmektedir. Bunun yanı sıra doğumdan önce anne veya baba, vefat etmiş bir sevdiği kişiyi rüyasında görürse çocuğa onun isim verilmektedir.

Ayrıca, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, çocuk dileğiyle kutsal mekânlardan biri ziyaret edildiyse çocuğa söz konusu kutsal mekâna uygun isimler verilmektedir. Örneğin Zeyne Dede Ziyaretine gidilmesinden sonra çocuk sahibi olan aile, erkek çocuğa Zeynel, kız çocuğa Zeynel adını vermektedir. Yine daha önce de belirttiğimiz gibi çocuğu yaşamaayan aileler, çocuğa Durhasan, Durdu, Durmuş, Dursun, Döndü, Duran, Durali, Yaşar vb. isimler vermektedir.

Tahtacılar da Ebubekir, Ömer, Osman ismini vermek kesinlikle yasaktır. Bununla birlikte Yavuz, Selim isimleri de çocuğa isim olarak verilmemektedir. Bunun yanı sıra on iki imamların isimlerine rastlanmaktadır. Dinî inanca göre verdikleri isimlerden Ali, Hasan, Hüseyin, Hasan Hüseyin, Fatma, Tâki, Nâki, Zeynel, Hasan, Zeynel Abidin, Ali Rıza en çok kullanılanlardır (Kırtıl, Köprübaşı, Bozyazı, Çağlayan Mahallesi, Erdemli).

DOĞUMLA İLGİLİ İNANIŞ ve UYGULAMALARIN ANALİZİ

a) Çocuğu Olmayan Kadınların Başvurdukları Uygulamalar

Tahtacılar arasında tespit ettiğimiz kısır kadınların çocuk sahibi olmak için yaptıkları dinî pratiklere Anadolu'da hem diğer Alevi gruplarda hem de Sünni topluluklarda rastlamak mümkündür (Acıpayamlı, 1974: 13-22). Kısır kadınların çocuk sahibi olmak için muska yazdırıp, üzerlerinde taşımaları günümüz Türkiye'sinde yaygın uygulamalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Boratav, 1984: 176). Hastalıklardan, görünmeyen kötü güçlerin tesirinden korunmak için muska taşıma âdeti tarihte pek çok toplum ve kültürde var olagelmiş bir uygulamadır. Söz konusu uygulamaya pek çok arkaik toplumda, hatta ilk dönem Hıristiyanları arasında rastlamak mümkündür (Ünal, 1996: 3-5) Türk topluluklarında ise geleneksel Türk dini dönemlerinde her türlü kötülüklerden korunmak amacıyla muska kullanmak âdeti yaygın bir gelenektir. Hatta Doğu Türkistan'da yapılan arkeolojik araştırmalar sonucu, Budist ve Maniheizt Türklere ait muskalar bulunmuştur. Bunun yanı sıra Budist Uygurlar, dinî kitaplarında yer alan büyüsel şekillerin muska halinde kadının üzerine takması durumunda, onun kolay doğum yapacağına inanmaktaydı (İnan, 1976: 207-209). Yakut Türklerinde ise özellikle erkek çocuk isteyen kadınların Şamanlara başvurdukları, Şamanlarca efsunlandıkları görülmektedir (İnan, 1995: 167). Türkler Anadolu'ya intikal ettiklerinde Şaman, Budist, Maniheizt rahiplerin işlevlerini aynı amaçla Anadolu'da muska yazma ve büyü tekniklerinde uzman hocaların aldığını görmekteyiz. Burada kadının kısırlığına kötü ruhların sebep olduğuna inanılmaktadır. Muskadaki sihir aracılığıyla kötü ruhların sebep olduğu kısırlık hastalığı kovulmakta, böylelikle kadın iyileşmektedir.

Tahtacılar arasında çocuğu olmayan kadınların kutsal mekânları ziyaret etmeleri Türkiye'nin pek çok yerinde görülen bir uygulamadır (Acıpayamlı, 1974: 20-21; Günay-Güngör vd. 1996: 87-88). Çocuk sahibi olmak için kutsal mekânların ziyaret edilmesinin izlerini Orta Asya Türklerinin inaniş ve uygulamaları arasında bulmak mümkündür. Manas'ın babası Yakup Hanın, eşinin mezarları ziyaret etmediği, elmalı yerlerde yuvarlanmadığı, kutsal pınarların yanında gecelemediği için çocuk sahibi olamadığından şikâyet ettiği bilinmektedir (Manas Destanı 1972: 7). Tahtacılar arasında kısır kadınların ziyaret yerlerinde bir gece yatmalarına benzer bir uygulamayı Kırgız ve Kazak Türklerinde de görmekteyiz. Kırgız ve Kazak kadınları çocuk sahibi olmak için sahrada tek başına yetişmiş bir ağacın veya kutsal bir pınarın yanında, kurban kesip gecelemeştir. Çocuğu olmayan Yakut kadınları da kutsal bir ağacın dibinde, ak boz at derisi üzerinde *yer sahibine* çocuk sahibi olabilmek için dua etmektedir (İnan, 1995: 167-168). Kısır kadınların ziyaret yerlerine çocuk sahibi olmak amacıyla gitmeleri kutsal gücün söz konusu yerlerde tezahür

ettiğinin kabul edilmesiyle ilgilidir (Günay - Güngör vd. 1996: 104-105). Bununla birlikte ziyaret yerlerindeki yatırın üzerine elbise bırakma, oradan elbise alıp giyme, çocuk için elbise ve yatırın üzerindeki örtüden bez parçası alma, söz konusu yerden alınan taşı kadının karnına sürmesi, delikli taş veya ağacın arasından geçme ritüelleri kutsalla temas ve onun sirayet edici niteliğiyle ilgili uygulamalardır (Günay - Güngör vd. 1996: 106). Kutsalla temas ve onun kadına sirayet etmesiyle, söz konusu kadın kısırlığa sebep olan durumdan kurtulmuş olmakla birlikte, aynı zamanda bu tür hastalıktan kutsal sayesinde korunmuş olmaktadır. Ziyaret yerlerinde salıncak yapılarak onun üzerine bebek elbisesi giydirilmiş taşın konulması ise *benzer benzeri doğurur* ilkesine dayalı sıhrî bir teknik olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda bahsedildiği gibi çocuk sahibi olmak amacıyla kutsal yerlerin ziyaret edilmesi inancı geleneksel Türk dinine kadar uzanmakta, adak ve ziyaret inancı şeklinde İslâmî motiflerle günümüzde de devam etmektedir (Günay-Güngör, 1997: 68).

Çocuğu olmayan kadının kurt postundan geçirilmesi Bozkurt Kültü ile ilgili olmalıdır. Bozkurt kültürüne, Hun, Hinung-Nu, Göktürk, Uygur Türklerinde ve Oğuz destanında da rastlanılmaktadır. Türkler, Bozkurt'u yerine göre ana, devlet sembolü, yol gösterici olarak düşünmüş ve böyle olduğuna inanmışlardır (Güngör 1998: 168). Aynı zamanda Bozkurt'un, Moğolların menşe efsanesine göre hamile bırakıcı özelliğinin de bulunduğu anlaşılmaktadır (Ögel 1993: 414). Kısır kadının kurt postundan geçirilmesi bir nevi tedavi ritüeli olarak karşımıza çıkmakta, Türkler tarafından kutsal kabul edilen Bozkurt bu uygulamada aracı olmaktadır.

Kırklama töreninden sonra çocuğu ilk kısır kadının kucakladığında onun hamile kalacağı inancında ise verimliliğin kısır kadına sirayet etmesi söz konusudur.

b) Doğum Sonrası İnanç ve Uygulamalar

Doğum esnasında Tahtacılar da doğum yaptıran kadının *Benim elim değil Fatma ananın eli* diyerek doğum yapacak kadının karnını eliyle ovması işlemine benzer uygulamalara Türkiye'nin pek çok yöresinde rastlamaktayız (Acıpayamlı, 1974: 41; Tanyu, 1982: 481-484, 487). Bununla birlikte Anadolu'nun pek çok yerinde *Fatma Ananın eli* ile ilgili inanışlar, diğer işlerde ve tedavi uygulamalarında söz konusu olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda Azerbaycan'da da *Fatma Ananın eli* ile ilgili inançlar mevcuttur (Tanyu, 1982: 482-489). Fatma Ana inancını Doğu Türkistan'da da görmek mümkündür. Hatta Doğu Türkistan'daki Müslüman Bakşılar, mesleklerinin pirinin Hz. Fatma olduğuna, Bakşılığın ondan miras kaldığına inanmaktadır (İnan, 1995: 73-86). Burada Kamlığın İslâmî forma büründüğünü görmekteyiz. Bu dönüşüm esnasında, Peygamberin kızı olması sebebiyle Müslüman topluluklarda

büyük saygı duyulan Hz. Fatma'nın model seçildiği anlaşılmaktadır. Doğum esnasında da, doğumu yaptıran kadın Hz. Fatma'nın manevî gücünü almakta, o söz konusu güç ile hamile kadına temas etmesiyle doğumun kolaylaştığına inanılmaktadır.

Tahtacılarda büyük saygı duyulan ve doğum sonrası hemen gömülen plâsenta ile ilgili Türkiye'nin pek çok yerinde farklı uygulamalar mevcuttur. Plasenta bazı yörelerde gömülür, hatta bir insana yapılan cenaze töreni gibi, ona da cenaze töreni yapılırken bazı yörelerde ise ateşte yakılmakta, kapı üzerine asılmakta, akarsuya atılmaktadır (Acıpayamli, 1974: 50-52). Tahtacılarda çocuğun eşine gösterilen saygı ve onun gömülmesi âdeti Orta Asya Türk geleneğinin devamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Divan-ü Lügat-it-Türk'te çocuğun eşine, *Son* veya *Umay* denilmektedir (Kaşgarlı Mahmud, 1992: 123). Kazak, Kırgız ve Yakut Türklerinde çocuk dünyaya geldiğinde ziyafet verilmektedir. Ebe bu ziyafet için buğday unundan bir yemek yapmakta, kadınlar yemek yedikten sonra çocuğun eşini bir çukura gömmektedir. *Eşin* yanına aynı zamanda bir tabak yemek ve kaşık bırakılmaktadırlar (İnan, 1995: 173). *Eşin* yanına yemek ve kaşık bırakılması ona yaşayan bir insan gibi muamele edildiğini göstermektedir. Bu uygulama Türklerdeki defin töreniyle benzerlik arz etmektedir.

Mersin Tahtacıları arasında tespit ettiğimiz erkek çocuk dünyaya geldiğinde *kütük atma* geleneği, Antalya yöresinde yaşayan Tahtacılar tarafından da uygulanmaktadır (Roux 1970: 332-333). Mehmet Eröz, Yörüklerde de kütük atma geleneğinin mevcut olduğunu onlar arasında devamlı kız çocuğu olan bir kimsenin erkek çocuğu dünyaya gelince söz konusu âdeti icra ettiklerini ifade etmektedir (Eröz 1991: 59). Buna benzer bir âdeti Yakut Türklerinde de görmekteyiz. Yakutlarda doğum günü aileden bir erkek, ormana gidip bir kayın ağacı kesmekte ve kesilen bu ağaçtan üç kazık hazırlanmaktadır (İnan 1995: 168). Tahtacılar da söz konusu ardıç ağacından kestikleri odun parçasını kullanmaktadır. İnan, Türklerde ardıç ağacının da kutsal olduğunu ifade etmekte, hatta Manas Destanında kısır kadınlara çocuk veren ardıçlı mezardan bahsedildiğini belirtmektedir (İnan 1991: 258). Tahtacıların söz konusu tören esnasında söyledikleri *ardıç gibi dallı, babası gibi döllü olsun* cümlesinden de anlaşılacağı üzere ardıç ağacının *verimliliği* sembolize ettiğini söyleyebiliriz.

c) Çocuğu Yaşamayan Kadınların Durumu ile İlgili Uygulamalar

Tahtacılarda olduğu gibi çocuğu yaşamayanların çocuklarının yaşaması için türbe ve yatır ziyaretine gidilmesi, doğan çocuğa yatırın adını verme âdeti, Anadolu'nun pek çok yöresinde mevcut olan bir gelenektir (Günay-Güngör vd. 1996: 88, 92). Bu uygulamayla çocuğun yaşamasına engel olan kötü ruhlardan onun kutsalla teması sayesinde korunması söz

konusudur. Yatırın isminin çocuğa verilmesi de aynı amaca yöneliktir. Kutsalın tezahür ettiği yatırın adını çocuğa vermekle, çocuğun ölümüne sebep olan kötü ruhların ondan uzak durması sağlanmaktadır.

Çocuğu yaşamayan ailelerin, doğan çocuklarının yaşaması için çocuğa Durdu, Dursun, Durmuş, Duran vb. isimlerin verilmesi Türkiye'nin pek çok yöresinde görülen bir uygulamadır (Acıpayamlı 1974: 63; Gökbel 1998: 20). Çocuğun yaşamasını sağlamak için söz konusu isimleri verme geleneği Orta Asya Türk topluluklarında da mevcuttur. İnan, Orta Asya Türklerinin aynı amaçla çocuklara Yaşar, Dursun, Ölmezbay, Taştan, Kurç (Çelik) gibi isimleri verdiğini belirtmektedir (İnan, 1995: 174).

Devamlı ölen çocuklardan sonra, dünyaya gelen yeni çocuğun yaşaması için mezar üzerine bırakılıp, başka bir kadın tarafından alınması şeklindeki uygulamaya İzmir yöresi Tahtacılarında da rastlamaktayız (Yetişen, 1986: 56). Yetişen, söz konusu uygulamaya *şeytan değiştirme* demektedir. Bununla birlikte Anadolu'nun bazı yerlerinde de söz konusu uygulamanın mevcut olduğu bilinmektedir (Acıpayamlı, 1974: 64).

Çocukları yaşamayan ailelerin yeni doğan çocukları erkek olduğu taktirde bu çocuğun saçını yedi yıl kesmemeleri uygulaması da Türkiye'nin pek çok yöresinde var olan bir işlemdir (Acıpayamlı, 1974: 64; Gökbel 1998: 90-91). Bütün bunlardan amaç Azrail'i aldatmaktır. Anadolu'da karşılaştığımız bu tür uygulamalara benzer pratikler Orta Asya Türk topluluklarında da görülmektedir. Yakutlar, aileye musallat olan ölüm ruhunu aldatmak için dünyaya yeni gelen çocuğu komşularından birine satmakta, Tubalar çocuğu doğduğu gibi kazanın altına saklamakta, kazanın içine arpa unundan yapılan bir bebek maketi bırakmakta, sonra bu bebeği uzak bir yere götürüp gömmektedir. Ölüm ruhu bu uygulamayı görüp çocuğun öldüğüne inanmakta ve aileyi rahat bırakmaktadır. Buna benzer uygulamalar Başkurtlarda da mevcuttur (İnan 1995: 174). Bunun yanı sıra Kazaklarda çocuğun eşi gömülmekte, eşin gömüldüğü yerin çevresine *hiçbir şey bilmiyorum* denilerek üç gün şarap dökülmektedir. Daha sonra, ölüm meleği tarafından gönderilen şeytan, eşin üzerine dökülen şaraptan içerek sarhoş olmakta ve üç yıl uyumaktadır. Bu uykudan sonra şeytan yaptığı hiçbir şeyi hatırlamamakta, üç defa *hiçbir şey bilmiyorum* diyerek oradan uzaklaşmaktadır. Ayrıca Kazaklarda kötü ruhları yanıltmak amacıyla kız çocukları altı-yedi yaşına kadar evli kadınlar tarafından giydirilmektedir (Güngör 1998: 271). Burada Eski Türklerdeki ölüm ruhu inancının Müslümanlıkla birlikte yerini ölüm meleği (Aзраil) inancına bıraktığını görmekteyiz.

d) Doğum Sonrası Kötü Ruhlarla İlgili İnanışlar

Tahtacılar arasında tespit ettiğimiz albastı inancı ve ondan korunmak için alınan tedbirler Anadolu'da olduğu gibi bütün Türk topluluklarında yaygındır (Acıpayamlı 1974: 64; Güngör 1998: 169-183). Araştırma sahamızda Tahtacıların albastı hakkındaki tasavvurları bulunmasa da Anadolu'da loğusaya musallat olduğuna inanılan bu kötü ruh cin, peri, şeytan, kedi, köpek, tilki gibi şekillerde düşünülmektedir (Acıpayamlı 1974: 75). Tahtacılar arasında albastıdan korunmak için başvuru alan çareler, Türkiye'nin pek çok yöresinde yaygın olarak uygulanmaktadır. Loğusanın bulunduğu odada kırk gün ışıkların yanık bırakılması, evden ateş verilmemesi, cenaze ile aynı ortamda bulunulmaması, kırmızı renk, demir ortak motifler olarak karşımıza çıkmaktadır (Acıpayamlı, 1974: 82-83; Gökbel, 1998: 94-95). Albastı ile ilgili inanış ve uygulamalar bütün Türk topluluklarında mevcuttur. Orta Asya Türk topluluklarından Kırgız-Kazak ve Başkurt Türkleri albastıyı keçi veya tilki suretinde, Kazan Türkleri kötü bir ruh olarak, Özbek Türkleri pejmürde, saçları dağınık bir koca karı suretinde tasavvur etmektedir (İnan, 1987: 259-261). Gagauzlar ise albastıyı kötü ruhlu bir dev suretinde düşünmekte, loğusa kadını onun kötülüklerinden korumak için yastığının altına makas koymakta, odasında süpürge bulundurmakta ve loğusa kadının bulunduğu odada kırk gün mum yakmaktadır (Güngör, 1998: 169, 183). Albastının kötülüklerinden korunma Kırgızlarda bağırarak ve tüfek sesiyle, Kırgız-Kazaklar da ocaklı olarak bilinen kişiler ve demirciler aracılığıyla olmaktadır (İnan, 1995: 169-170).

Görüldüğü gibi albastı inancı ve ondan korunması uygulamaları yönünden Anadolu Türkleri ve Orta Asya Türk toplulukları arasında büyük oranda paralellik bulunmaktadır. Ancak Tahtacılar ve Anadolu'nun diğer yörelerinde albastının kötülüklerinden loğusanın yanı sıra çocuk için de korunma çarelerine başvurulurken Gagauzlar dışında diğer Türk topluluklarında çocuk ile ilgili söz konusu tedbirlere rastlanmamıştır. Gagauzlar ise albastının kötülüklerinden korumak için erkek çocukları mavi kundağa, kız çocuklarını kırmızı kundağa sarmaktadır (Güngör 1998: 183).

Tahtacılar arasında tespit ettiğimiz hasta çocukları delikli taştan geçirme işlemi, *yeniden doğuş* ile ilgili olup, evrensel bir nitelik taşımaktadır. Anadolu'nun pek çok yerinde rastladığımız delikli taştan geçirme uygulamasıyla hasta çocuk, annesinden yeni doğmuş gibi kabul edilmektedir (Güngör, 1998: 342). Bununla birlikte ağaç kökünden ve kurt postundan geçirme işlemlerinin de söz konusu tedavi ritüeliyle aynı amaca yönelik olduğu düşününcesindeyiz.

Diğer taraftan kırklama töreni, Tahtacılar arasında olduğu gibi bütün Anadolu'da yaygın bir gelenektir (Acıpayamlı 1974: 93-94). Toplum tarafından loğusa kadın ve çocuğu doğumdan sonra kırk gün dinen *kirli*

kabul edilmektedir. Tahtacılar da kadın loğusayken kurban etine dokunamaz, ceme giremez. Dolayısıyla kadın bu törenle kirlilikten arınmış olmaktadır. Bu bağlamda kırklama töreni bir tür *temizlenme* ritüeli olarak kabul edilebilir. Zira loğusa ve çocuk artık uyması gereken yasaklardan kurtulmuş, toplumda herkesle görüşme, her törene katılabilme imkânı bulmuştur. Zira Eliade'ın da ifade ettiği gibi, çocuk doğduğunda sadece fizikî bir var oluşa sahip olup, henüz ailesi tarafından tanınmamış ve toplum tarafından da kabul edilmemiştir. Yeni doğan çocuğa tam anlamıyla *canlı* statüsünü ancak doğumdan hemen sonra uygulanan ritüeller sağlamaktadır. Bu ritüeller sayesinde çocuk toplumla bütünleşmektedir (Eliade 199: 161). Bununla birlikte kirlilikten arınmanın sonucunda kurban kesilmesiyle söz konusu törene dinî bir nitelik kazandırılmaktadır. Kırklama törenine benzer bir uygulamayı Gagauz Türklerinde görmekteyiz. Gagauzlarda, çocuk doğduktan kırk gün sonra vaftiz edilmektedir (Gün-gör 1998: 183).

Doğumdan sonra kadının kırk gün boyunca kirli olduğu inancı başta Tevrat olmak üzere diğer din kitaplarında da yer almaktadır. Yahudilere göre kadın doğum sonrası kırk gün kirli kabul edildiği için, onun kutsal bir nesneye dokunması, ibadet yerlerine girmesi yasaklanmıştır (Levililer, 12/ 2-5). Türklerin Müslümanlığı kabul etmeleriyle birlikte, Orta Doğu kültüründe hâkim olan kadının doğum sonrası kirli olduğu yönündeki inanç, Türk kültürü üzerinde de etkili olmuştur.

Sonuç olarak, Tahtacıların doğum ile ilgili inanış ve uygulamalarında genellikle Orta Asya Türk kültürünün hâkim olduğu görülmektedir. Ancak doğum sonrası kadının kirli kabul edilmesinde Orta Doğu kültürünün etkisi bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- ACIPAYAMLI, Orhan, 1974, **Türkiye'de Doğumla İlgili Adet ve İnanmaların Etnolojik Etüdü**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- BORATAV, Pertev Naili, 1984, **100 Soruda Türk Folkloru**, Gerçek Yayınevi, İstanbul.
- ELİADE, Mircea, 1991, **Kutsal ve Dindışı**, (Çeviren Mehmet Ali Kılıçbay), Ankara.
- ERÖZ, Mehmet, 1991, **Yörükler**, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- GÖKBEL, Ahmet 1998, **Anadolu Varsaklarında İnanç ve Adetler**, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

- GÜNAY, Ünver; GÜNGÖR, Harun vd., 1996, **Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri**, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri.
- GÜNAY, Ünver-GÜNGÖR, Harun, 1997, **Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dinî Tarihi**, Ocak Yayınları, Ankara.
- GÜNGÖR, Harun, 1986, “*Ahi Evren Zamanında Anadolu’nun Dinî Durumu*”, **Türk Kültürü ve Ahilik, XXI. Ahilik Bayramı Sempozyumu Tebliğleri** (13-15 Eylül 1985 Kırşehir), Ahilik Araştırma ve Kültür Vakfı yayınları, İstanbul, s.157-162.
- GÜNGÖR, Harun, 1998, **Türk Bodun Bilimi Araştırmaları**, Kıvılcım Yayınları, Kayseri.
- İbn Bibi, 1996, **El-Evami’ü’l Alaiye Fi’l-Umuri’l Alaiye**, (Çeviren Mürsel Öztürk), Cilt II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- İNAN, Abdulkadir, 1976, **Eski Türk Dini Tarihi**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- İNAN, Abdulkadir, 1987, **Makaleler ve İncelemeler**, Cilt I, Türk Tarih Kurumu Ankara.
- İNAN, Abdulkadir 1991, **Makaleler ve İncelemeler**, Cilt II, Türk Tarih Kurumu Ankara.
- İNAN, Abdulkadir, 1995, **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Kaşgarlı Mahmud, 1992, **Divanü Lügat-it-Türk**, Cilt I, Çeviren Besim Atalay, Ankara.
- Kitabı Mukaddes**, 2001, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul.
- Manas Destanı**, 1972, Hazırlayan (Abdulkadir İnan), Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- ÖGEL, Bahaeddin, 1993, **Türk Mitolojisi**, Cilt I, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- ROUX, Jean Paul, 1970, **Les Traditions des Nomades de la Turquie Méridionale**, Librairie Adrien Maisonneuve, Paris.
- SELÇUK, Ali, 2003, **Mersin Yöresi Tahtacılarının Dinî İnanç ve Uygulamaları Hakkında Araştırma**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri
- SÜMER, Faruk, 1962, “*Ağaç-Eriler*”, **Belleten**, Cilt XXVI, Sayı 103, s.521-528.
- TANYU, Hikmet, 1982, “*Fatma Anamız ve El ile İlgili İnançlar Üzerinde Kısa Bir Araştırma*”, **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, Cilt IV, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları Ankara, s.479-495
- ÜNAL, Mustafa, 1996, “*Religious Peace in the Mediterranean: By Written Religions or Popular Religions?*”, The Influence of Religion in the Formation of the Social and Cultural Identity of Mediterranean Countries, pp.1-5.

ÜNAL, Mustafa, 1999, **Din Fenomenolojisi -Tarihçe Yöntem ve Uygulama**, Geçit Yayınları, Kayseri.

YETİŞEN, Rıza, 1986, **Tahtacı Aşiretleri**, Memleket Gazetecilik ve Matbaacılık, İzmir